

УДК 330.131.7:658

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-4-15>**Тесак О.В.***кандидат економічних наук, старший викладач,
старший викладач кафедри обліку та аналізу
Національного університету «Львівська політехніка»***Tesak Oleksandra***Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer of the Department of Accounting and Analysis
Lviv Polytechnic National University***ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА****FORMATION OF ACCOUNTING POLICY ON THE COSTS OF THE ENTERPRISE****АНОТАЦІЯ**

У статті досліджено особливості поняття «облікова політика», основні складові частини облікової політики підприємства та встановлено основні елементи облікової політики щодо обліку витрат. У статті розкрито особливості формування облікової політики щодо витрат підприємства. Облікова політика є базою організації бухгалтерського обліку, що розкриває порядок відтворення операцій за всіма об'єктами обліку, включаючи облік витрат. Розглянуто Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, яким регламентуються організація та ведення бухгалтерського обліку витрат. У статті визначено сутність поняття «витрати», досліджено основні об'єкти обліку витрат. Розглянуто основні елементи облікової політики щодо витрат, які подані у розпорядчому документі. Однією з найважливіших ділянок обліку на підприємстві є облік витрат підприємства. Визначено, що витрати є важливим чинником формування цін на продукцію, формулювання фінансових результатів діяльності підприємства. Витрати є невід'ємною частиною будь-якої системи і потребують постійного контролю, аналізу та за необхідності категоричного урегулювання. У процесі дослідження встановлено, що одним із змістовних елементів облікової політики є формулювання способу обліку транспортно-заготівельних витрат. Відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16, загальновиробничі витрати діляться на постійні та змінні загальновиробничі. Досліджено, що для забезпечення обліку витрат у межах розподілу їх між певними процесами, видами продукції виробництва Планом рахунків визначено рахунки класів 8 та 9. Підвищення рівня собівартості продукції, дієвість управління виробничо-господарським процесом та зменшення витрат є значущими показниками діяльності підприємства, які безпосередньо пов'язані з отриманням прибутку, що є метою їх функціонування. Загалом варто підкреслити, що витрати підприємства – це цілісність усіх ресурсів на виробництво того чи іншого продукту.

Ключові слова: облікова політика, витрати, управлінський облік, підприємство, бухгалтерський облік, складові частини облікової політики.

АННОТАЦІЯ

В статье исследованы особенности понятия «учетная политика», основные составляющие учетной политики предприятия и установлены основные элементы учетной политики касательно учета расходов. Согласно П(С)БУ, под расходами понимают уменьшение экономических выгод в результате выбытия активов или увеличения обязательств, которые приводят к уменьшению собственного капитала. В бухгалтерском учете расходы отражаются при соблюдении определенных условий. Расходы признаются расходами определенного периода одновременно с признанием дохода, для получения которого они осуществлены. Это соответствует принципам Международных стандартов финансовой отчетности и применяемому в национальных стандартах принципу начисления и соответствия доходов и расходов. Если расходы невозможно прямо связать с доходами определенного периода, то они отражаются в составе расходов того от-

четного периода, в котором они были осуществлены. В процессе управления затратами основное внимание сосредотачивается на минимизации их общего объема. Наибольшее значение при этом приобретает оперативность получения информации о затратах, что позволяет вмешиваться в производственный процесс с целью его оптимизации, предупреждать непроизводительные расходы, имеет большое значение в мобилизации резервов производства и повышении его эффективности. Управление затратами позволяет предоставить обобщающую оценку эффективности использования ресурсов и определить резервы увеличения прибыли и снижения цены единицы продукции.

Ключевые слова: учетная политика, расходы, управленческий учет, предприятие, бухгалтерский учет, составляющие учетной политики.

ANNOTATION

The peculiarities of the concept of “accounting policy”, the main components of the accounting policy of the enterprise and the main elements of accounting policy in terms of cost accounting are studied. Accounting policy occupies a central place in the accounting system. The purpose of the accounting policy is to satisfy the interests of the owners of the enterprise and external users of the information. Effective and rational organization of accounting at the enterprise begins with the development of its accounting policy, which provides for the choice of a set of methodical techniques, methods and procedures for organizing and maintaining accounting by the enterprise from among the generally accepted in the state. That is, the accounting policy of a particular enterprise depends on the state policy in the field of accounting. One of the most important areas of accounting at the enterprise is accounting for the costs of the enterprise. According to the BOC, the costs are understood as a decrease in economic benefits as a result of asset withdrawal or an increase in liabilities that lead to a decrease in equity. In accounting, expenses are recorded subject to certain conditions. Expenses are recognized as expenses of a certain period at the same time as recognition of the income for which they were made. This complies with the principles of International Financial Reporting Standards and the principle of accrual and compliance of income and expenses applied in national standards. If costs cannot be directly associated with income for a certain period, they are recorded as part of the expenses of the reporting period in which they were made. In the process of cost management, the focus is on minimizing their total volume. The greatest importance is the efficiency of obtaining information about costs, which allows to interfere in the production process in order to optimize it, to prevent non-production costs, which is of great importance in mobilizing production reserves and increasing its efficiency. Cost management allows you to provide a generalized assessment of the effectiveness of resource use and determine reserves for increasing profits and reducing the price of a unit of products. Costs are an integral part of any system and require constant monitoring, analysis and, if necessary, strict regulation.

Key words: accounting policy, expenses, management accounting, enterprise, accounting, components of accounting policy.

Постановка проблеми. Прийняття більшості управлінських рішень ґрунтується на зіставленні очікуваних доходів від вжиття певних заходів із витратами, пов'язаними з їх здійсненням. Відомості про види витрат, їх обсяги й динаміку становлять інформаційну базу прийняття рішень щодо формування портфеля замовлень, асортименту продукції, напрямів та обсягів діяльності, управління запасами, ціноутворення, оцінювання інвестиційних проєктів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дискусійні питання облікової політики підприємства розглядаються у працях М.Т. Білухи, П.Є. Житного, В.С. Леня, М.С. Пушкря, В.Г. Швеця, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, М.В. Кужельного та інших науковців. У роботах цих учених розкриваються сутність облікової політики підприємства, основних її аспектів реалізації в практичній діяльності підприємства, особливості формування розпорядчого документа про облікову політику.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значення результатів досліджень науковців, питання формування облікової політики щодо витрат підприємства залишаються не повною мірою дослідженими.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті полягає у дослідженні основних положень формування облікової політики щодо організації обліку витрат підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Побудова та функціонування бухгалтерського обліку на підприємстві проводяться на підставі нормативно-правових документів, розроблених органами, на які покладається керівництво. Це забезпечує порівнянність звітної і облікової інформації, її єдність не лише за формою, але й за змістом. Кожне підприємство, виходячи з певних умов своєї роботи, вибирає найбільш доцільний варіант, який забезпечує контроль за ефективним використанням цього ресурсу. Цей вибір становить сутність сучасної облікової політики підприємства.

Необхідність формування облікової політики підприємства в ринкових умовах безпосередньо пов'язана з переорієнтацією обліку на надання своєчасної, достовірної та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності не тільки зовнішнім, але й внутрішнім користувачам для прийняття обґрунтованих рішень. В ринковій економіці бухгалтер повинен забезпечити контроль не лише за збереженням майна, але й за виконанням зобов'язань власника свого підприємства. Формування облікової політики є важливим і непростим завданням, оскільки впливає на фінансові результати й ефективність діяльності кожного підприємства [1, с. 25].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено, що облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [2].

Облікова політика є складовою частиною фінансової звітності і повинна розроблятися самостійно кожним підприємством в Україні, зареєстрованим у встановленому чинним законодавством порядку. Основна її мета полягає в тому, щоби забезпечити одержання достовірної інформації про фінансовий та майновий стан підприємства, результати його діяльності, яка необхідна усім користувачам фінансової звітності для прийняття певних інвестиційних та управлінських рішень.

Сьогодні під час побудови системи бухгалтерського обліку підприємству надається можливість вибору способів оцінювання, складу бухгалтерських рахунків, методів та процедур ведення обліку на окремих його ділянках. Проте самостійність підприємства законодавчо обмежена державним регламентуванням бухгалтерського обліку, яке представлено переліком методик і облікових процедур, що мають допустимі альтернативи. Їх вибір закріплюється відповідною обліковою політикою. Таким чином, важливою складовою частиною обліково-економічної роботи підприємства є вибір та обґрунтування облікової політики, яка забезпечує ефективне функціонування всієї системи бухгалтерського обліку [3, с. 28].

Розділом III «Організація та ведення бухгалтерського обліку» Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» як право підприємства проголошується самостійне встановлення облікової політики одночасно з визначенням форми організації бухгалтерського обліку; розробленням системи управління обліку, звітності і контролю господарських операцій; встановленням правил документообігу і технології оброблення облікової інформації, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку [4, с. 14, 17].

Організація і ведення бухгалтерського обліку витрат регламентується Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» та іншими нормативними документами.

Витрати – це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які приводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [5, с. 356].

Витрати підприємства є важливим фактором формування цін на продукцію, впливу на рівень ефективності виробництва, визначення фінансових результатів діяльності підприємства. Систематичне зниження витрат підприємства дає змогу за стабільних ринкових цін збільшувати прибуток на кожну гривню витрат, підвищувати конкурентоспроможність продукції, зміцнювати фінансовий стан підприємства.

Одним із вагомих елементів облікової політики підприємства є облікова політика витрат. Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», об'єктом витрат можуть бути продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат. Кожен підрозділ підприємства здійснює витрати, і його можна кваліфікувати як центр витрат. Це стосується також невиробничих підрозділів підприємства. При цьому для забезпечення обліку витрат за кожним центром відповідальності необхідно визначитись із робочим планом рахунків, на яких будуть накопичуватись витрати відповідних підрозділів [6, с. 177].

Перелік елементів облікової політики щодо витрат, що має бути відображеним у розпорядчому документі про облікову політику, є більш розширеним.

Зокрема, важливим елементом облікової політики підприємства є визначення способу обліку транспортно-заготівельних витрат. На підприємстві може використовуватися один із таких способів, що передбачені чинним законодавством:

- включення транспортно-заготівельних витрат до первісної вартості запасів у момент їх оприбуткування;

- облік транспортно-заготівельних витрат на окремому субрахунку з їх подальшим розподілом [7, с. 196].

В обліковій політиці для обліку витрат встановлюються такі категорії:

1) класи рахунків, що використовуються для обліку витрат; облік витрат може здійснюватися таким чином:

- за допомогою рахунків класу 9 – для всіх підприємств;

- за допомогою рахунків класу 8 і 9 – для всіх підприємств;

- за допомогою рахунків класу 8 – виключно для малих підприємств;

2) методи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); необхідно зазначити, які саме методи використовуються підприємством для калькулювання продукції;

3) перелік і склад статей калькуляції виробничої собівартості; зазначається, які саме статті калькуляції складають виробничу собівартість на підприємстві;

4) перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат; для конкретизації складу загальновиробничих витрат і їх розподілу на змінні та постійні на підприємстві доцільно навести перелік таких витрат;

5) база розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат;

6) особливості обліку фінансових витрат, що включаються до собівартості кваліфікаційних активів [8, с. 33].

Згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для обліку витрат

на підприємстві, рахунки класу 9 «Витрати діяльності» ведуться всіма підприємствами з відкриттям за власним рішенням рахунків класу 8 «Витрати за елементами» [9, с. 432].

Згідно з вимогами П(С)БО 16 «Витрати», загальновиробничі витрати поділяються на змінні та постійні загальновиробничі. Постійні загальновиробничі витрати поділяються на розподілені та нерозподілені.

Підприємство самостійно визначає перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат. Для розподілу загальновиробничих витрат підприємству в розпорядчому документі про облікову політику доцільно визначити перелік постійних та змінних загальновиробничих витрат, базу розподілу загальновиробничих витрат, величину нормальної потужності підприємства та обґрунтувати її розмір у додатках, а також визначити планову величину змінних та постійних загальновиробничих витрат [9, с. 433].

Висновки. Дослідивши особливості формування облікової політики підприємства щодо витрат, доходимо висновку, що облікова політика – це фундамент, на якому ґрунтується весь бухгалтерський облік підприємства. Формування облікової політики є тим механізмом, за допомогою якого власники зможуть побудувати бухгалтерський (фінансовий) облік таким чином, щоб максимально забезпечити їх потреби в певній інформації для управління своїм майном.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2010. 260 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.
3. Давидов Г.М., Пальчук О.В. та ін. Облікова політика : навчальний посібник. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 362 с.
4. Кулик В.А., Ночовна Ю.О. Облікова політика підприємства : навчальний посібник. Полтава : ПУЕТ, 2013. 179 с.
5. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
6. Сторожук Т.М. Облікова політика підприємства : навчальний посібник. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.
7. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. 373 с.
8. Карпушенко М.Ю. Облікова політика підприємства. Харків : ХНАМГ, 2011. 55 с.
9. Правдюк Н.Л., Коваль Л.В., Коваль О.В. Облікова політика підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 647 с.

REFERENCES:

1. Pushkar M.S., Shchyryba M.T. (2010) Theory and practice of forming accounting policy: monograph. Ternopil: Carte Blanche.

2. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" of July 16, 2019, No. 996-XIV.
3. Davydov G.M. (2017) Accounting Policy: Teaching manual / G.M. Davydov, O.V. Palchuk, etc. Kropyvnytskyi: PE "Exclusive Systems".
4. Kulik V.A. (2013) Accounting policy of the enterprise: training. manual / V.A. Kulyk, Y.O. Nochovna. Poltava: PUET.
5. Brukhansky R.F. (2016) Accounting: textbook / R.F. Brukhansky. Ternopil: TNEU.
6. Storozhuk T.M. (2015) Accounting policy of the enterprise: training. manual / T.M. Storozhuk. Irpin: National University of the State Tax Service of Ukraine.
7. Kulik V.A. (2014) Accounting policy of the enterprise: experience and prospects of development: monograph. Poltava: RVV PUET.
8. Karpushenko M.Y. (2011) Accounting policy of the enterprise / M.Y. Karpushenko. Kharkiv: KHNAMG.
9. Pravdyuk N.L. (2020) Accounting policy of the enterprise: training. manual / N.L. Pravdyuk, L.V. Koval, O.V. Koval. Kyiv: Center for Educational Literature.